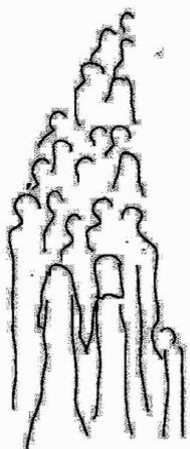

СИМВОЛ НА ВЯРАТА

БЮЛЕТИН НА ЦЕНТЪРА ЗА РЕЛИГИОЗНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И КОНСУЛТАЦИИ "СВВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ" ПРИ СТОЛИЧЕН ХРАМ "СВВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
Брой 8, 8 ноември 2007 година (Събор на св. архангел Михаил)

В НАШЕТО ОБЩЕСТВО периодично се изостря обсъждането на въпросите, свързани с присъствието на сектите в България. Обикновено това става по повод осветляването на някоя социалноопасна сектантска практика, каквито например са забраните върху кръвопреливането, служенето в армията, почитането на държавните институции, националните празници и националния флаг, съблюдавани от последователите на регистрираната у нас секта *Свидетелите на Йехова*. Но нали зад всяка вредна практика стои определена идея... Ето защо за Православната църква вероучителните отстъпления от чистотата на християнската вяра са също толкова проблематични, колкото и изкривяванията в нейното прилагане. Поради това ние винаги следва да бъдем бдителни и активни в разграничаването на Православието от неговите имитации или антиподи. Това разграничаване задължително минава през идейното, нравственото и литургичното съпоставяне на православната духовност с всеки един от останалите религиозни култове, независимо от степента на неговата популярност или компрометираност.

Макар у нас *мормоните* удобно да са потънали в скандалната сянка на *Свидетелите на Йехова*, макар и да съумяват да запазват относително добър тон в отношенията с властите и обществото, тяхното учение, религиозна история и настоящи амбиции съвсем не са безобидни. Ето защо предлагаме на вашето внимание поредица от статии, които ще ви помогнат да се запознаете с тази религиозна общност отблизо. Искрено се надяваме, че след това ще споделите наученото и с други хора – това е най-добрият начин да предотвратяваме присъединяването на доверчивите и нуждаещи се хора към тоталитарните религиозни групи.

Мормони (англ. **Mormons**) е неофициалното и популярно име на **“Църквата на Исус Христос на светиите от последния ден”** (англ. **The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints**). Всъщност, то е дадено от хора, стоящи извън мормонската общност и първоначалната му форма от средата на 19 в. е била **мормонити**. Наименованията “мормонити” и “мормони” произлизат от **Мормон** - името на един от авторите на “още едно свидетелство за Исус Христос”, както мормоните наричат свещената за тях **Книга на Мормон**. Според основателя им Джозеф Смит официалното име **Църквата на Исус Христос на светиите от послед-**

ния ден му е дадено чрез “откровение” от Господа (вж. Учение и Завети, 115:3-4. - В: Книгата на Мормон. Учение и Завети. Скъпоценен Бисер. Солт Лейк Сити, 2003) с цел “светиите от последния ден” да бъдат различавани от светиите, живяли преди и по времето на Христос. Очевидно в това име е вложена и идеята за мормоните като строители на хилядогодишното Божие царство на земята в последните времена преди второто Христово пришествие (срв. Откр. 20:4). Трябва да подчертаем, че в настоящата, както и в бъдещи статии, понятия като “пророк”, “църква”, “светии”, “откровение” и др. ще бъдат

използвани в условен смисъл, когато са свързани с мормоните. За удобство ще употребяваме абривиатурата СПД (Светиите от последния ден) като заместител на твърде дългото официално име на мормонската общност. Съкращението СПД съответства на английското наименование **Latter-day Saints (LDS)**, което широко се използва днес и от самите мормони. Но преди да разкрием учението и практиките им, нека първо представим техния основател.

Забележка: За да се избегне недоумението, още тук трябва да уточним, че всички протестантски общности в България използват в своите наименования, в своите издания на св. Библия и в своите статии непълна форма на името на Сина Божий - "Исус" вместо правилното *Иисус* (гръцки вариант на еврейското име *Йешуа* = *Спасител*).

Джозеф Смит – създателят на мормонизма

Всяка религиозна общност легитимира своето съществуване и организация, вероучителните си принципи и ритуалните си практики като се обляга върху авторитета на своя създател, първоучител, главен пророк или водач. Макар да заявяват, че са християни (т.е. че, най-общо казано, вярват в месиянското и божествено достойнство на Исус Христос и че приемат Библията за своя свещена книга), мормоните закономерно поставят в центъра на религиозния си живот не толкова учението и личността на Богочовека, колкото заветите на своя идеолог и първи президент Джозеф Смит (1805-1844). Познването на неговата житейска история и религиозна биография е едно от задължителните условия за детайлното вникване и правилното оценяване на мормонските вярвания.

Джозеф Смит е едно от деветте деца на Джозеф Смит-Старши (1771-1840) и Луси Мак Смит (1776-1856). Той се ражда на 23 декември 1805 г. в Шарън, щата Върмонт (САЩ). По бащина линия Джозеф е потомък на английски имигранти, дошли в Америка през 1638 г. (вж. *Ballard, M. R. Our Search for Happiness: An Invitation to Understand the Church of Jesus Christ*

of Latter-day Saints. Salt Lake City, 1993, p. 33). След установяването си в Новия свят семействата на майка му и баща му излъчват фермери, предприемачи, чиновници, счетоводители, дори двама капитани, служили в армията на Джордж Вашингтон. Бащата Смит-Старши първоначално се занимава с предприемачество, след което става фермер, затъвайки обаче в постоянни дългове спрямо своите кредитори. Малкият Джозеф расте в семейство, което постоянно се мести и денонощно се труди за хляба си. Вследствие на преместванията си от Нова Англия в Палмира и след това в Манчестър (в западната част на щата Ню Йорк) Смит изгубват и последния си шанс да съхранят социалния си статус на скромни, но уважавани фермери. Като безимотни заселници те се причисляват към маргинализираната периферия на обществото. За това значително допринася и фактът, че семейство Смит като цяло никога не е принадлежало към "водещия в САЩ протестантизъм от презвитериански, конгрегационалистки, баптистки или методистки тип" (*Shippy, J. Mormonism: The Story of a New Religious Tradition. Urbana and Chicago, 1987, p. 6*). Смит-Старши, както и най-големият син Алвин стояли надалече от която и да било организирана

религия. Те били силно увлечени от всичко, свързано с окултизма, което внасяло в живота на фамилията езотеричния компонент на религиозно-културната ситуация в Америка от началото на 19 в., която по странен начин съвместявала религиозната вяра с астрологията, некроманцията и магията например (вж. повече по този въпрос в: *Butler, J. Magic, Astrology, and the Early American Religious Heritage. - In: American Historical Review, 1979, Apr.,*

84, pp. 317-346; *Hill, M. S. The Role of Christian Primitivism in the Origin and Development of the Mormon Kingdom, 1830-1844. Ph. D. dissertation. University of Chicago, 1968*). Майка Смит, както мормоните наричат Луси Мак Смит, заедно с Хайръм (втори син) и Самюъл (четвърти син) и най-голямата дъщеря Софрония посещавали презвитерианската църква в Палмира, което въвежда в семейната атмосфера напрежението от борбата между ентузиазма и консерватизма, характерни за деноминацията от този период. Впоследствие Хайръм, а след него и Джозеф, се

присъединяват към масоните в щата Ню Йорк, с което умножават темите за религиозни дебати в дома на бъдещия “пророк” (вж. *Shippis, J. Op. cit.*, р. 8). Повече от ясно е, че семейство Смит били вярващи, които принадлежали към особения вид на “търсещите християни” (англ. Christian “seekers”) от онова време - за тях автентичната вяра и историята на Православната църква били непознати, предлаганите отговори на интересуващите ги въпроси били крайно незадоволителни, а авторитетът на съществуващите в САЩ християнски деноминации бил силно разклатен заради користолюбие и фанатизма на служителите им, както и заради безкрайните личностни и богословски конфликти помежду им.

Такава е **обществената и семейната среда**, в която Джозеф Смит израства и в която без никакви затруднения съумява да прокара тезата си, че е призван от Бога да бъде “гледач, преводач, пророк, апостол на Исуса Христа, старейшина на църквата” (Учение и Завети, 21:1. - В: Книгата на Мормон. Учение и Завети. Скъпоценен бисер. Солт Лейк Сити, 2003). Несъмнено в този процес ключова роля са играли характерът, заложите и наклонностите на младия Джозеф, който бил жизнерадостен и впечатлителен, притежавал силноразвито въображение и се отличавал с активни духовни търсения. От дете той обичал усамотяването и разходките сред природата, а като юноша станал толкова запален иманяр, че увлякъл в своята страст и останалите членове от семейството, които трябва да са таяли тайна надежда, че по този начин биха могли да се измъкнат от тежкото си финансово положение. Тези факти се премълчават от *Църквата на Исус Христос на светиите от последния ден*, тъй като имат пряко отношение към по-късното твърдение на Джозеф Смит, че му е било показано мястото, където той ще открие златни плочи с изписани върху тях летописи, откровения и завети, съставляващи *Книгата на Мормон*, както и *Урим и Тумим* – специалните камъни (?), “приготвени от Бога, за да подпомагат хората при получаването на откровения и при превеждането на езици” (Азбучен списък на темите, с. 213. - В: Книгата на Мормон. Учение и Завети. Скъпоценен Бисер. Пос. изд. Това мормонско определение за “урим и тумим” е непълна и свободна интерпретация на информацията, която се съдържа в Библията, срв. Изх. 28:30; Лев. 8:8; Числ. 27:21. От тези библейски текстове заключаваме, че Урим и Тумим са особени, по-скоро невеществени средства, предадени във властта на старозаветните първосвещеници, с цел те да могат да взимат богоугодни и правилни решения

по жизненоважни за еврейския народ въпроси. Вж. повече у: *Шиваров, Н.* Библейска археология. С., 1992, сс. 453-455). Съществуват обаче обективни данни, които сочат, че Джозеф, макар самият той да го отрича (вж. *Смит, Дж.* История, 1:56. - В: Книгата на Мормон. Учение и Завети. Скъпоценен Бисер. Пос. изд.), е бил обсебен от идеята да намери златно съкровище, използвайки открития от него камък за гадаене (?), с чиято магическа сила можело да бъдат локализиран изгубени предмети и метали, скрити под повърхността на земята (вж. повече по тази тема в: *Kraut, O. Seers and Seer Stones.* Salt Lake City, s. a.). Джозеф и баща му били толкова увлечени по иманярството, че понякога се нагърбвали с ангажименти да търсят съкровища вместо други хора срещу съответно възнаграждение. През 1826 г. провалът им при един такъв пореден опит довел дори до съдебен процес в Бейнбридж, щата Ню Йорк, вследствие на който младият Джозеф бил обявен за човек с отклонения, “стъклогледач” и мошеник (вж. *Hill, M. S. Joseph Smith and the 1826 Trial: New Evidence and New Difficulties.* - In: *Brigham Young University Studies*, 1972, Winter, 12, p. 226). С основание може да се заключи, че в преломния за живота му период от 1820 г. до 1827 г. в съзнанието на възмъжалия юноша-мечтател настъпва трансформация, която превръща така желаното златно съкровище в златни плочи с “непреходна” стойност, а гадателския камък - в “Урим и Тумим”, с чиято помощ пророкът да преведе и разясни на човечеството “спасителните” послания, закодирани в *Книгата на Мормон*.

Всичко започва през пролетта на 1820 г., когато в горичката близо до дома си в Палмира петнадесетгодишният Джозеф чете Библията и решава да изпълни съвета на св. апостол Иаков (вж. Иак. 1:5-6) да търси отговор от Бога, в случая по въпроса за това към коя от съществуващите църкви да се присъедини. Ето как самият той описва състоянието, в което се намирал: “По това време на голямо вълнение умът ми бе завладян от сериозно размишление и голямо неспокойствие; но въпреки че чувства ми бяха дълбоки и често изострени, аз все още се държах настрана от всички тези групи, при все че посещавах някои техни събрания толкова често, колкото ми позволяваха обстоятелствата. С течение на времето започнах да изпитвам някакво пристрастие към сектата на методистите и почувствах известно желание да се присъединя към тях; но безпорядъкът и борбите между отделните деноминации бяха толкова големи, че за млад човек като мене, толкова незапознат с хората

4 Символ на вярата, брой 8 - 8 ноемри 2007

и другите неща, бе невъзможно да дойде до определено заключение кой е прав и кой греши. Виковете и глъчката бяха толкова силни и непрестанни, че понякога духът ми се вълнуваше извънредно” (Смит, Дж. История, 1:8-9. Пос. изд.). От гледна точка на православния духовен опит може да се каже, че, след като започва да се моли на глас, Джозеф Смит преживява демонична атака, придружена от изпадане в състояние на духовна прелест, т.е. духовна заблуденост, съпроводена с лъжевидения: “Едва що бях започнал и веднага бях сграбчен от някаква сила, която напълно ме обгърна и имаше такова учудващо влияние върху мен, че ми завърза езика тъй, че не можех да говоря. Плътен мрак се събра около мен и за мо-

мент ми се стори, че бях обречен на внезапно унищожение. (...) Тъкмо в този момент на голяма уплаха, аз видях точно над главата си стълб от светлина по-ярък от слънцето, който се спусна постепенно, докато се установи върху мен” (Пак там, 1:15, 16). Това е т. нар. Първо видение, в което Джозеф Смит твърди, че съзерцавал Бог Отец и Бог Син. “Когато светлината се установи върху ми, аз видях над мен във въздуха две Личности, чиято яркост и слава не се поддават на никакво описание. Единият от Тях ми проговори, като ме нарече по име и каза, посочвайки другия: Този е Моят Възлюбен Син! Него слушай!” (пак там, 1:17). Според видението Отец заповядва на Джозеф да не се присъединява към нито една от познатите му християнски деноминации, тъй като “те всичките грешат” (пак там, 1:19). Със сигурност обаче това негово “мисионерско вдъхновение” не е от Бога, защото то – наравно с останалите християнски общности – отрича и светото Православие, т.е. християнската религия, която винаги е отстоявала чистотата на Христовото учение и апостолското предание още от I век. Нещо повече: Бог непрестанно ни показва, че

освещаването на човешкия живот в Православната Църква Му е угодно и затова излива върху свещенослужителите и миряните Своята благодат, която преобразява вярващите в благочестив народ и през всяко столетие въздига светци и светици на Църквата за прослава на Своето име, и най-вече за пример и спасение на всички хора. И тъй като у “Отца на светлините ... няма изменение, нито сянка от промяна” (Иак. 1:17), е немислимо Бог Отец едновременно да

заявява две противоречащи си една на друга воли – “за” Православието, чрез което и до днес Той твори безчислени и спасителни чудеса, и “против” Православието, срещу което през 1820 г. в Америка Той като че Си избира

“нов пророк”, Джозеф Смит. Обяснение на този привиден парадокс можем да намерим в мъдрите думи на св. апостол Павел, които съвсем точно очертават профила на “боговидци” като Смит, както и произхода на преживяното от него светлинно видение: “Такива са лъжеапостоли, лукави работници, които се преобразяват в Христови апостоли. И не е за чудене: защото сам сатаната се преобразява в ангел на светлината, та затова не е голяма работа, ако и служителите му се преобразят като служители на правдата; но техният край ще бъде според делата им” (2 Кор. 11:13-15). За пореден път в историята на западно християнство е направен опит истинската Христова Църква (без да е познавана) да бъде заменена чрез типично протестантската самоинициатива на Смит за създаване на собствено религиозно учение и нова религиозна общност.

Ако го сравним с всички останали религиозни водачи на християнски деноминации, възникнали в периода след началото на Реформацията (1517 г.) до средата на 19 в., Джозеф Смит е единственият, който прибегва до въвеждането на нов сборник от “свещени книги” – *Книгата на Мормон* (днес СПД имат 4 сборника “Свети

писания”, както те ги наричат: мормонското издание на Библията, Книгата на Мормон, Учение и Завети, Скъпоценен Бисер. Последните два тома представляват сборки от спомени, учения, завети, алтернативни преводи на отделни библейски текстове, написани от Дж. Смит, както и официални документи на мормонската общност, които се разпространяват само вътре в организацията). В *Книгата на Мормон* пише, че през 1823 г. възкресеният Мороний, син на Мормон, бил изпратен да разкрие на Смит, че след известно време (четири години) ще му бъдат поверени златни плочи с летописите на древните жители на американския континент, които той ще трябва да преведе на английски език (вж. *Смит, Дж. История*, 1:30-42. Пос. изд.). През 1827 г. Джозеф се сдобива с тях (вж. пак там, 1:59) и след завършване на превода им ги връща на Мороний. Логично е да допуснем, че, в желанието си да бъде уникален и да вдъхне респект у бъдещите си последователи, Джозеф Смит обстойно обмисля учението си, залага го в “йероглифите” на златните плочи (чието съществуване е абсолютно недоказуемо), а те на свой ред започват да играят ролята на “свещена санкция” по отношение на новата доктрина. Не случайно Смит твърди, че *Книгата на Мормон* е “най-вярната от всички книги на земята”, че тя е “ключовият камък на религията ни” и че човек може най-много да се приближи до Бога чрез спазването на нейните наставления в сравнение с която и да било друга книга (вж. Въведението към *Книгата на Мормон*: Още едно свидетелство за Исус Христос. Солт Лейк Сити, 2004). Твърде е вероятно идеята за “откриването” на *Книгата на Мормон*, освен на иманярските интереси и религиозните търсения на Дж. Смит, да е породена и от запознаването му с фантастичния роман “*Намереният ръкопис*”, написан от бившия протестантски проповедник Саломон Сполдинг, който разказва за основаните в Америка две колонии от еврейски преселници (вж. *Зноско-Боровский, прот. Митрофан*. Православие. Римо-католичество. Протестантизъм и сектантство: Сравнително богословие. Б. м., 1992, с. 134). Смит научава за този роман благодарение на Сидни Ригдън, бивш камбелитски водач, преминал към СПД през 1830 г. заедно с цялата си конгрегация в Къртлгънд. По-късно С. Ригдън става Първи съветник на Дж. Смит в Първото Президентство на СПД. През 1844 г. Ригдън е отлъчен от мормонската общност (вж. повече за него в: *Учение и Завети*, 35; 58:50, 57; 63:55-56; 124:126. Пос. изд.). Готовият английски вариант на *Книгата на Мормон* е публикуван за пръв път през 1830 г. Изминалите десет години от Първото видение са достатъчни за Джозеф Смит

да осигури нужните условия за основаването на своя църква: 1/ самопровъзгласява се за пророк; 2/ лансира нов “свещен текст” и ново учение; 3/ сформира първоначален най-тесен кръг от съмишленици (това са семейството на родителите му, съпругата му Ема Смит, за която се оженва през 1827 г., писарът му Оливър Каудъри и др.).

На 6 април 1830 г. във Файет, щата Ню Йорк, *Църквата на Исус Христос на светиите от последния ден* е сформирана от около 15 души. На първата ѝ конференция, проведена на 9 юни същата година, са регистрирани 27 члена (вж. *Shippo, J. Op. cit.*, p. 154). Започва коренно различен, много динамичен и противоречив период в живота на пророка. Смит придобива силно влияние сред своите последователи, започва да получава дарения под формата на пари и недвижимо имущество и така донякъде стабилизира финансовото положение на семейството си. В същото време започват заплахите срещу него и други членове на СПД. Вследствие на това през 1831 г. Джозеф Смит и последователите му се заселват в Къртлгънд, щата Охайо, където е прокламирана идеята за “събирането” на *светиите от последния ден* с оглед построяването на Божието царство на земята. През пролетта на 1832 г. Смит въвежда върховния орган на управление на СПД, т. нар. Първо Президентство, което се състои от Президент и двама съветници (вж. *Учение и Завети*, 81:1-7; 90:6-9. Пос. изд.).

Населението на щата Охайо започва силно да недоволства срещу новите заселници поради кошунствените елементи, залегнали в проповедите на техния пророк. Той твърдял, че *Книгата на Мормон* допълва Библията; че Бог Отец и Бог Син имат физически тела; че единствено чрез СПД се възстановяват истинските Аароново и Мелхиседеково свещеничества (? - загубени в следапостолските времена) и т.н. На 24 март тълпа хваща Джозеф Смит и издевателства над него по възможно най-унизителния за тогавашното време начин: намазва го с катран и го овалва в бели пера така, както се е правело с индианците. В щата Мисури също възникват сблъсъци между мормони и анти-мормони. През 1834 г. Смит дори организира малък въоръжен отряд, който да подпомага братята и сестрите в беда, но не след дълго той се разпада. След завръщането на доброволците обратно в Къртлгънд, на 14 февруари 1835 г. е създадена нова йерархическа степен в мормонската организация – Кворумът на Дванадесетте, чиито водещи задачи били да подпомага Първото Президентство във всичко и да се грижи за развиването на мисионерската дейност на СПД. Пак в Къртлгънд през пролетта на 1836 г. е осветен първият мормонски храм, в

който Джозеф Смит получава нови видения (вж. Учение и Завети, 109:1-80; 110:1-16. Пос. изд.). През 1837 г. той за пръв път се сблъсква с негативното отношение на централната федерална власт към СПД: отказано им е да получат лиценз за откриване на банка в Къртлънд. Икономическите трудности и отливът на членове кара мормонското ядро за пореден път да смени местопребиваването си – така през 1838 г. то стига до Фар Уест, щата Мисури. Там в рамките само на няколко месеца и з б у х в а

истинска в о й н а м е ж д у мормоните и техните противници, вследствие на което губернаторът Лилбърн Богс и з д а в а заповед за изонването на СПД от щата, а в случай, че те не се подчинят, се позво-

лява тяхното екстерминиране (вж. *Shipp, J. Op. cit.*, p. 159). През ноември 1838 г. Джозеф Смит и други мормонски лидери са арестувани и вкарани в затвора в Либърти, щата Мисури, където остават пет месеца до април 1839 г., когато успяват да избягат.

Така на семейство Смит се налага да се премести още по-на-запад; заедно със свои сподвижници Смит стигат до град Къмърс (преименуван от тях на Наву), щата Илинойс. Там мормонската общност процъфтява поради автономията, която съумява да си издейства след като изкупува по-голямата част от терените на града. В периода 1840-1844 г. Наву изживява впечатляващ напредък и става най-големият град в Илинойс. Именно там през 1842 г. Джозеф Смит въвежда полигамията, чиято “богоугодност” е потвърдена в откровение, получено от пророка на 12 юли 1843 г. (вж. Учение и Завети, 132:29-63. Пос. изд.). С това Смит слага край на и без това краткотрайното си безметежно лидерство. Настъпва сериозно разделение между самите мормони, а сред останалите граждани се разпространява дълбоко възмущение от факта, че

СПД претендират да бъдат християнска деноминация, а възприемат една толкова нехристиянска практика като многобрачието.

Въпреки несекващите вълнения, на 29 януари 1844 г. Джозеф Смит обявява кандидатурата си за президент на САЩ. Все още не е намерен отговор на въпроса за това, кой е бил водещият мотив за неговото кандидатиране: амбицията за преуспяване на някогашното бедно момче от западен Ню Йорк, самоцелният стремеж към политическа власт или

желание-то за установяване на теокрация в САЩ – “Новия Йерусалим”.

На 7 юни 1844 г. излиза първото и единствено издание на вестника “Тълкувателят на Наву”

(англ. “*Nauvoo Expositor*”), който си позволява да оспори водачеството на пророка. Джозеф Смит и градската управа дават нареждане за унищожаването на опозиционното издателство, с което нарушават Първата поправка към американската конституция, гарантираща свободата на религиозния избор, на словото и на печата (Първата поправка е ратифицирана от американския Конгрес на 15 декември 1791 г., само половин век преди посочените събития в Наву). След тази фрапираща проява на междуличностна, гражданска и религиозна нетолерантност щатската власт в Илинойс постановява задържането в затвора в Картидж на Джозеф Смит, Хайръм Смит и други лидери на СПД. Там около 5 ч. следобед на 27 юни 1844 г. мормонският пророк и брат му са убити при нападение на въоръжена тълпа, състояща се от 150 до 200 души с боядисани в черно лица. Един от двамата оцелели съмишленици и съкилийници на Смит, Джон Тейлър, който е и член на Кворума на Дванадасетте по това време, описва събитието със следните думи: “Хайръм бе застрелян първи и падна тихо, възкликвайки: Мъртъв съм! Джозеф скочи от прозореца и бе застрелян при този си

опит, възкликвайки: О, Господи, Боже Мой! И двамата бяха простреляни след като бяха вече мъртви по най-зверски начин, като всеки получи по четири куриума” (Учение и Завети, 135:1. Пос. изд.). За враждуващите лагери това убийство има две коренно противоположни значения. Несъгласните с Джозеф Смит виждат в смъртта му заслужен край за еретика, лъжепророка, смутителя на обществения ред и провокатора на добрите християнски нрави. Тези от мормоните, които му остават верни, възприемат случилото се като мъченичество, което плаща с най-скъпата и невинна кръв на деветнадесети век за спасението на един пропаднал свят (вж. пак там, 135:6-7). Тази кръв е “печат на истинност, поставен върху мормонизма, който не може да бъде отхвърлен от никакъв земен съд” (пак там, 135:7).

Погледнат с критично око и от дистанцията на времето животът на Джозеф Смит съвсем не изглежда мъченически. Той може да бъде определен по-скоро като живот на един беден иманяр, фантазьор и авантюрист, който, в стремежа си към обществено издигане и материално благополучие, решава да влезе в ролята на Божи избраник, храбър апостол и вдъхновен пророк. За разлика от предците си Джозеф Смит не съумява да постигне добро лично професионално развитие, нито да осигури на семейството си икономическа стабилност. Не трябва някой задължително да е скептик относно религията или циник спрямо хората, за да успее да забележи в книгата на Смит *Учение и Завети* нарочните “откровения”, които го освобождават от грижи за насъщния. Едно от тях звучи така: “*Защото ти ще посветиш цялата си служба на Сион и в това ще имаш сила. /.../ И в материалните трудове ти не ще имаш сила, защото това не е твоето призвание. Грижи се за призванието си и ще имаш с какво да увеличиш службата си, и да разясняваш всички писания, и да продължаваш да полагаш ръце и потвърждаваш църквите*” (Учение и Завети, 24:7, 9. Пос. изд.). На друго място четем следното: “*И сега, казвам ви относно Моя дом-пансион, който Аз съм ви заповядал да построите за настаняването на чужденци: Нека бъде построен за Моето име и нека името Ми бъде върху него, и нека Моят служител Джозеф и домочадието му намерят място там, от поколение на поколение*” (пак там, 124:56. Тук става дума за дома-пансион в гр. Наву, щата Илинойс, където семейство Смит живее до смъртта на пророка. Този дом е запазен и до днес и една от главните мормонски светини в САЩ). Смит е обичал живота твърде много, за да се стреми към мъченичество. Въведената от него полигамия няма как да не се тълкува като още едно

доказателство в тази посока. За същото свидетелства и фактът, че се стига до развод със законната му съпруга Ема, която очевидно трудно е понесла задължението да дели съпруга си с над тридесет жени.

Самият Смит се оправдава за други тъмни пена в биографията си така: “*Като правя това признание, никой не трябва да ме смята за виновен в някой от големите и зловредни грехове. По природа никога не съм имал склонност към извършването на такива. Но аз бях виновен за лекомислието си и понякога общувах с весели компании и тъй нататък, несъвместими с репутацията, която трябва да се поддържа от някой, който е бил призван от Бога, тъй както аз бях. Но това няма да се стори странно на никой, който си спомня моята младост и е запознат с природния ми жизнерадостен темперамент*” (Смит, Дж. История, 1:28. Пос. изд.). Джозеф Смит винаги е предпочитал да съхрани живота си пред това да го увенчае с мъченически ореол, емблема на което е злополучният му последен опит за бягство от затвора в Картидж.

Разбира се, **религиозните причини** за оформянето на Джозеф Смит като харизматичен духовен водач с абсолютна власт са също толкова съществени, колкото са и житейските и психологическите фактори. Неговите неизброими видения са отглас на вродената му потребност от досег с духовния свят, в който, обаче, той се опитва да навлезе някак насила – със средствата на магията и “гледачеството” и със самочувствието на “посветен” в окултното знание. Естествено, Джозеф Смит се превръща в модел за всички върховни лидери на СПД след него, които също възприемат титлите “пророк” и “президент” и ръководят мормонската общност от позицията на хора, които едва ли не имат 24-часова пряка връзка с Бога, поради което представят решенията и прокламациите си към света като Божии откровения. По същата логика сред мормоните като цяло доминират **окултните нагласи и търсения**: още от малки децата биват учени, че душите на земните хора съществуват преди образуването на телата им, от които обаче душите изключително се нуждаят, за да преминат през школата на живота върху тази планета така, че да се издигнат до висшето равнище на съществуване в т. нар. *селестиален свят*. В синхрон с фикциите, завещани от Джозеф Смит като вечни истини, *светиите от последния ден* вярват, че Земята е живо същество, което може да се оплаква и да говори (вж. Моисей, 7:48. - В: Книгата на Мормон. Учение и Завети. Скъпоценен Бисер. Пос. изд.). При свършека на света тя ще бъде

трансформирана в гигантски кристал, още един Урим и Тумим, чрез който живеещите на него същества ще могат да узнават всичко, свързано с по-нисшите царства (вж. Учение и Завети, 130:9. Пос. изд.). Наред с интереса му към окултизма, върху религиозността на Джозеф Смит повлиява и протестантската среда, в която той израства. Без съмнение това, че днес СПД се причастяват с хляб и вода като със символи на Христовото тяло и кръв, има пряка връзка с някогашните пристрастия на Джозеф Смит към методистката църква, която използва гроздов сок вместо вино - небиблейска практика, доведена от Смит до още по-голямо отклонение от автентичната новозаветна традиция (вж. пак там, 20:40).

С още много примери можем да илюстрираме колко ключово значение има личността на Джозеф Смит за вярванията и практиките на *Църквата на Исус Христос на светиите от последния ден*. При посещението си в Солт Лейк Сити през лятото на 2005 г. можах лично да се уверя в това. Солт Лейк Сити е столицата на американския щат Юта, който е населен предимно от мормони. Там заседават централните органи на СПД. По време на визитата си там доминиращото ми усещане бе за изключително силен и строг контрол върху всички аспекти на личния, културния, социалния и религиозния живот в града. В представителните сгради на СПД портретите на Джозеф Смит надвишават по брой изображенията на Исус Христос. Рекламните материали и прожектираните филми в религиозния център на общността са

изцяло посветени на Смит и неговите завети. На този фон изкупителното дело на Спасителя изглежда някак изтласкано на заден план, в далечното минало. Мормоните са обсебени от авторитета и духа на Джозеф Смит, за когото един от неговите първи последователи казва: *“Пророкът и Гледачът на Господа направи за спасението на хората на този свят повече от всеки друг човек, живял някога на него, с изключение само на Исус”* (Учение и Завети, 135:3. Пос. изд.). Прекомерното въздигане на личността на първия Президент пряко кореспондира с богопротивния характер и мегаломанските идеи на СПД. Богатствата на всички следващи президенти на общността и корпоративната власт, упражнявана от тях, включително и от настоящия президент на СПД Гордън Б. Хинкли, представляват пълна противоположност на самоотречението и саможертвата на Исус Христос. Така мисията на мормоните напълно противоречи на Христовите думи: *“Моето царство не е от тоя свят”* (Йоан 18:36). Това противоречие е напълно обяснимо като се има предвид, че *“крайната цел на светиите от последния ден не е вечността, прекарана някак на небето в присъствието на Господ Исус Христос. Мормонизмът издига различна цел: постигане на пълна власт тук, на Земята, установяване на тотален контрол върху цялата вселена, “вечно прогресиране” до абсолютно обожествяване* (вж. *Shipp, J. Op. cit., p. 149*).

Д-р Десислава Панайотова

ЦЕНТЪРЪТ ЗА РЕЛИГИОЗНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И КОНСУЛТАЦИИ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

предлага:

1. Безплатни консултации за граждани, засегнати от негативно сектантско влияние – *вторник, сряда и четвъртък, 14.00 - 16.30 ч.*
2. Безплатни консултации за граждани с въпроси в областта на история на религиите – *вторник, сряда, четвъртък, 14.00 – 16.30 ч.*
3. Безплатни консултации за граждани, желаещи да задълбочат познанията си в областта на Православната християнска вяра – *вторник, сряда, четвъртък, 14.00 – 16.30 ч.*

Адрес:

ЦРИК “Св. св. Кирил и Методий“
Храм „Св. св. Кирил и Методий“
ул. “Г. Вашингтон” № 47, ет. 1
София - 1202

Тел.: 02 / 983 14 85

Моб.: 0878 44 54 57

E-mail: crsc_st_cyril_st_methodious@abv.bg

Web: www.symvol.org